

Ганна Ситар

ORCID: orcid.org 0000-0001-8806-8322

Каріна Адамусік

ORCID: orcid.org 0000-0002-6943-4507

DOI 10.31558/1815-3070.2021.42.16

УДК 811.111'25'373.46=161.2

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ КОНСТРУКЦІЙНОЇ ГРАМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття продовжує цикл публікацій авторок, присвячених проблемам створення тлумачно-перекладного словника термінів конструкційної граматики. Подано аналіз структури багатокомпонентних термінів конструкційної граматики і труднощів, пов'язаних з їх перекладом. Виділено способи перекладу, лексичні і граматичні трансформації, застосовувані для відтворення англійських багатокомпонентних термінів українською мовою. Найчастотнішими способами перекладу у проаналізованому матеріалі є: адаптивне транскодування, калькування та описовий переклад. Окрім цього, були використані такі перекладацькі трансформації, як додавання та вилучення компонента, перестановка слів, переклад за допомогою введення прийменників, а також поєднання різних способів перекладу і трансформацій.

Ключові слова: англійська мова, багатокомпонентний термін, конструкційна граматики, конструкція, спосіб перекладу, словник, термін, українська мова.

Постановка проблеми та її актуальність. Потреби в обміні науковою інформацією між вченими певної галузі зумовлюють створення термінологічних словників тлумачно-перекладного типу. Конструкційна граматики (Construction Grammar, CG) як окремий напрям сучасної лінгвістики перебуває у стані постійної кількісної та якісної змін (Croft 2001; Fillmore 1988; Fried 2015; Goldberg 1995; The Oxford Handbook 2013; Hoffmann 2017 та ін.), а її терміносистема відповідно є такою, що потребує осмислення, систематизації наявних англійських термінів і пошуку відповідників іншими мовами. Тому цілком логічним є те, що представникам конструкційної граматики і перекладачам необхідно систематизувати й унормувати наявні в англійській лінгвістичній традиції терміни або віднайти терміни-еквіваленти в інших мовах, що є важливою умовою існування й розвитку будь-якого напрямку сучасної науки. З урахуванням розвитку різних напрямів конструкційної граматики у світі питання про поповнення складу лінгвістичної терміносистеми української мови є актуальним завданням, при цьому особливої уваги граматистів і перекладачів закономірно потребують багатокомпонентні термінологічні одиниці.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблемі теоретичного осмислення закономірностей перекладу термінів на матеріалі англійської та української мов, з'ясуванню способів перекладу та простеженню лексичних трансформацій присвячено низку праць, серед яких важливе місце посідають дослідження Йосипа Багмута, В'ячеслава Карабана, Алли Коваленко, Ілька Корунця та інших дослідників. Оскільки конструкційна граматики як напрям сучасної лінгвістики виникла у США, основні праці в цьому розрізі виконані англійською мовою (Croft

2001; Fillmore 1988; Goldberg 1995; The Oxford Handbook 2013; Hoffmann 2017 та ін.). Водночас в україністиці на сьогодні існує порівняно небагато конструкційних досліджень (див. праці Марини Балко, Вікторії Жуковської, Ганни Ситар (Балко 2013; Жуковська 2015; Ситар 2017 та ін.)). Тому в межах виконуваного дослідження на етапах встановлення макроструктури і визначення мікроструктури словника термінів конструкційної граматики (Ситар, Адамусік 2021а; Ситар, Адамусік 2021б) укладання реєстру словника здійснювано з опертям передусім на англомовні праці (монографії, збірники наукових праць, наукові статті, тези доповідей на спеціалізованих конференціях) із залученням доступних наукових джерел українською мовою.

Мета статті полягає у виділенні способів перекладу багатокомпонентних термінів конструкційної граматики. Для досягнення поставленої мети розв'язано такі **завдання**: 1) сформовано реєстр термінів шляхом суцільної вибірки з досліджень з конструкційної граматики англійською та українською мовами; 2) за відсутності українських термінів запропоновано перекладні відповідники до англійських термінів; 3) виокремлено багатокомпонентні термінологійні одиниці та проаналізовано основні способи їх перекладу; 4) розглянуто основні труднощі, що виникали під час відтворення багатокомпонентних термінів українською мовою.

Об'єктом дослідження є багатокомпонентні терміни граматики конструкцій англійською та українською мовами. **Предметом** дослідження є способи англо-українського переклад термінів конструкційної граматики.

Фактичним матеріалом стали 249 термінів конструкційної граматики та суміжних напрямів, з яких 163 належать до багатокомпонентних одиниць. Під час дослідження використано **методи** аналізу й синтезу, зіставний метод, структурний метод (прийом дистрибутивного аналізу) та описовий метод.

Наукова новизна праці полягає в тому, що вперше укладено реєстр англійських термінів конструкційної граматики, дібрано їхні українські відповідники, що стало одним із етапів створення тлумачно-перекладного словника термінів граматики конструкцій; проаналізовано труднощі під час перекладу багатокомпонентних термінів.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що воно є внеском у розвиток української термінологійної лексикографії, зокрема в систематизацію відомостей про формування терміносистеми конструкційної граматики в українській мові та способи перекладу англійських термінів.

Практична цінність дослідження. Основні положення та результати дослідження можуть бути використані здобувачами вищої освіти спеціальності «Філологія» під час вивчення освітніх компонентів «Теорія і практика перекладу», «Прикладна лінгвістика: лексикографія», вибіркового навчальних дисциплін «Конструкційна граматика», «Термінознавство», а також для створення багатомовних словників термінів конструкційної граматики та суміжних напрямів лінгвістики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. До визначення поняття «термін» є різні підходи: комунікативний, функційний, когнітивний та ін. Однак традиційним є погляд, згідно з яким термін кваліфікують

як «слово або словосполучення, що позначає поняття певної галузі науки, техніки тощо» (Українська мова 2004: 682), авторка словникової статті – Людмила Симоненко. Володимир Лейчик наводить подібну дефініцію терміна – «це лексична одиниця певної мови для спеціальних цілей, що позначає загальне, конкретне або абстрактне поняття спеціальної сфери знань або діяльності» (Лейчик 2009: 31–32). У ролі термінів можуть бути використані і слова, що функціонують лише в межах наукового стилю (наприклад, укр. *алолекса*, *колокація*), спеціальні слова, що можуть бути термінами певної галузі знань або спеціальності і водночас загальноновживаними словами (наприклад, укр. *вузол*, *конструкція*) і спеціальні слова, що можуть уживатися з різним значенням у різних галузях знань (наприклад, укр. *ад'юнкт*, *валентність*, *фрейм*).

Щоб правильно підібрати перекладний відповідник, треба враховувати обсяг відтворення позначуваного поняття та вмотивованість терміна. Невдалі відповідники можуть стати причиною спотворення наукової інформації, тому під час перекладу тексту будь-якого стилю важливо чітко розрізняти загальноновживане значення, значення слова як терміна певної галузі або різні значення в декількох галузях знань, спеціальностях або наукових напрямках.

Складність відтворення мовознавчих термінів загалом і термінів конструкційної граматики зокрема зумовлена як неповнотою наявних на сьогодні перекладних лінгвістичних словників, так і потребою врахування особливостей лексичної, словотвірної і граматичної будови конкретної пари мов, залучення до аналізу різних контекстів уживання відповідних мовних одиниць, ґрунтовних фахових знань щодо особливостей підходів, методів і прийомів у межах визначеного наукового напрямку.

Загалом у процесі перекладу термінів дослідники виділяють два основні етапи:

- 1) визначення значення терміна в контексті;
- 2) переклад значення українською мовою (Коваленко 2004: 258).

В'ячеслав Карабан із перекладацької перспективи всі лексичні одиниці певної мови поділяє на дві категорії: еквівалентні одиниці (такі, що мають відповідник у мові перекладу) та безеквівалентні одиниці (такі, що не мають відповідника у мові перекладу) (Карабан 2001: 18). Еквівалентні лексичні одиниці, у свою чергу, можна поділити на одноквівалентні та багатоеквівалентні. Для перекладу одноквівалентних термінологічних одиниць перекладачу треба звернутися до двомовних словників або наукових текстів з конкретної тематики та знайти відповідник терміна в мові перекладу, тому переважно переклад таких термінологічних одиниць не викликає труднощів у перекладачів.

На сьогодні в термінознавстві створено декілька класифікацій термінів, підґрунтям яких є різні критерії: будова, походження, застосування, семантичне наповнення та ін.

За внутрішньою структурою терміни становлять терміномоделі (структурні типи). Типово їх поділяють на:

- однокомпонентні;
- багатоконпонентні (двокомпонентні, трикомпонентні, багатоконпонентні) (Лисенко та ін. 2020: 167).

Алла Коваленко за будовою поділяє терміни на три групи:

- 1) прості терміни, що складаються з одного слова;
- 2) складні терміни, що складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс;
- 3) терміни-словосполучення, що складаються з декількох компонентів (Коваленко 2004: 259).

Реєстр створюваного словника термінів конструкційної граматики на сьогодні налічує 249 термінів, з них 82 – простих, 4 – складних, 163 – термінів-словосполучень, або багатокомпонентних термінів. Більшість однослівних термінів становлять іменники, оскільки номінація є носієм найважливіших змістів у пізнанні дійсності (англ. *constructicon*, *lexicon*; укр. *конструкція*, *фрейм*). Термінами є також прикметники (англ. *implicit*; укр. *імпліцитний*). У ролі термінів можуть виступати дієслова і прислівники, однак в обстеженому матеріалі таких прикладів не було виявлено.

Цілком закономірно, що багатокомпонентні терміни становлять більшу частину проаналізованих термінів, оскільки значення таких сполук є завжди більш точно спеціалізованим. Водночас найбільші труднощі під час перекладу викликають саме терміни-словосполучення.

З-поміж багатокомпонентних англійських термінів лінгвісти виділяють дві підгрупи (Коваленко 2004: 259):

а) терміни-словосполучення, у яких змістовий зв'язок між компонентами виражений приєднуванням, тобто поєднанням повнозначних частин мови без прийменників, наприклад, англ. *distant instantiation* (укр. *віддалена реалізація*), *grammar signature* (укр. *граматичний підпис*), англ. *dependency tree* (укр. *дерево залежностей*);

б) терміни-словосполучення, компоненти яких в англійській мові граматично оформлені за допомогою прийменника, наприклад, англ. *meaning of Modification constructions* (укр. *значення модифікаційних конструкцій*), англ. *external syntax of a construction* (укр. *зовнішній синтаксис конструкції*), англ. *idea of blended spaces* (укр. *ідея суміщених просторів*).

У змістовому плані всі терміни-словосполучення є цілісними одиницями.

Багатокомпонентні терміни можна диференціювати за кількістю компонентів, що входять до їх складу. За цією ознакою розмежовують (Бабенко та ін. 2012: 130):

1. Двокомпонентні терміни, що складаються з двох слів, одне з них є головним, а інше – підпорядкованим. Наприклад: англ. *collostructional analysis* (укр. *колострукційний аналіз*), англ. *constructional idiom* (укр. *конструктивна ідіома*).

2. Трикомпонентні терміни, що складаються з трьох слів. У таких одиницях підпорядковані слова визначають переважно різні аспекти значення головного слова. Наприклад: англ. *constructional null instantiation* (укр. *конструктивна нульова реалізація*).

До особливого підтипу трикомпонентних термінів зараховуємо терміноодиницю англ. *left isolated (LI) construction* (укр. *конструкції лівої ізоляції*), оскільки залежні слова *лівої ізоляції* – це не різні аспекти слова *конструкція*, а цілісне поняття.

3. Полікомпонентні терміни, що складаються з чотирьох або більше компонентів. У таких термінах залежні слова деталізують різні аспекти значення головного слова. Наприклад, англ. *constituent-level properties of construction* (укр. *властивості конструкції на рівні складників*), англ. *Universal Theta Assignment Hypothesis* (укр. *гіпотеза універсального тета-присвоювання*).

Попри певні труднощі під час перекладу пошук еквівалентів для багатокомпонентних термінів стає зручним інструментом систематизації термінів, оскільки зазвичай головне слово є спільним для декількох термінів, а підпорядковане – виражає відмінну рису поняття.

У створюваному нами словнику найчастіше (41 раз) зустрічається англійський термін *construction / constructions* (в українському перекладі, крім форм називного відмінка *конструкція / конструкції*, зафіксовано форми родового відмінка *конструкції / конструкцій*, а також прикметник *конструкційний*), поєднуваний з іншими словами, що уточнюють його значення, вказують на його властивості й утворюють з ним дво- та трикомпонентні термінологічні одиниці. За допомогою таких одиниць можна описати важливі характеристики поняття. В'ячеслав Карабан характеризує такі багатокомпонентні терміни як «сталі словосполучення, за якими закріплене певне термінологічне поняття» (Карабан 2001: 383) і зазначає, що більшість таких одиниць становить «препозитивні атрибутивні словосполучення, тобто такі словосполучення, де є означення і означуваний компонент й означення займає в словосполученні початкову позицію» (Карабан 2001: 383).

Основний термін конструкційної граматики англ. *construction* (укр. *конструкція*) є частиною низки терміноодиниць, серед яких виділяємо групи з урахуванням декількох критеріїв:

1. За кількістю компонентів:

- двокомпонентні терміноодиниці: англ. *complicated constructions* (укр. *конструкції ускладнені*), англ. *segmented constructions* (укр. *конструкції сегментовані*);
- трикомпонентні терміноодиниці: англ. *constructional properties of construction* (укр. *конструкційні властивості конструкції*), англ. *Argument Structure constructions* (укр. *конструкції структури аргумента*);
- полікомпонентні терміни, що складаються з чотирьох або більше компонентів: англ. *constituent-level properties of construction* (укр. *властивості конструкції на рівні складників*).

2. За частиномовною належністю складників терміноодиниць і наявністю / відсутністю у їх складі прийменників диференціюємо такі підгрупи:

- терміни без прийменників:
  - прикметник + іменник (Adj + N): англ. *ditransitive construction* (укр. *дітранзитивна конструкція*), англ. *combinatoric constructions* (укр. *комбінаторні конструкції*);
  - прикметник + прикметник + іменник (Adj1 + Adj2 + N): англ. *schematic morphological construction* (укр. *схематична морфологічна конструкція*), англ. *abstract exclamative construction* (укр. *абстрактна вигукова конструкція*);

➤ іменник + іменник + іменник (N1 + N2 + N3): англ. *Berkeley Construction Grammar* (укр. *граматика конструкцій Берклі*), англ. *Argument Structure construction* (укр. *конструкції структури аргумента*);

➤ іменник + прикметник + іменник (N1 + Adj + N2): англ. *double instantiation constructions* (укр. *конструкції подвійної реалізації*);

• терміни з прийменниками:

➤ іменник + іменник (N1 + N2): англ. *colexeme of construction* (укр. *колексеми конструкції*), англ. *form in construction* (укр. *форма в конструкції*);

➤ прикметник + іменник + іменник (Adj1 + N1 + N2): англ. *internal properties of construction* (укр. *внутрішні властивості конструкції*), англ. *external properties of construction* (укр. *зовнішні властивості конструкції*);

➤ іменник + прикметник + іменник (N1 + Adj + N2): англ. *meaning of Modification constructions* (укр. *значення модифікаційних конструкцій*).

Зазначимо, що для окремих термінів використовують варіантні відповідники, наприклад, укр. *конструкційна граматики* і *граматика конструкцій*, укр. *бокс-діаграма* та *діаграма в бокс-стилі* та ін.

Для перекладу багатокомпонентних термінів треба встановити головне слово та внутрішні змістові зв'язки (Мисуно та ін.: 49). Наприклад, якщо розглядати англійський термін *internal syntax of a construction*, то спочатку перекладаємо головне слово *syntax* – *синтаксис*, потім *syntax* (чого?) *of a construction* (*конструкції*) і потім *syntax* (який?) *internal* (*внутрішній*). У результаті отримуємо *внутрішній синтаксис конструкції*.

Як стверджував Віктор Коптілов, переклад багатокомпонентних термінів передбачає два етапи: аналітичний та синтетичний. Важливим для перекладу словосполучень є аналітичний етап, що передбачає переклад його окремих компонентів. Для цього потрібно передусім правильно визначити компоненти багатокомпонентного терміна, оскільки ними можуть бути не лише слова, але і словосполучення (Коптілов 2003). Наприклад, англ. *left isolated (LI) construction* (укр. *конструкції лівої ізоляції*); англ. *valence description of a word* (укр. *валентний опис слова*).

Під час відтворення термінів українською перекладачі намагаються передусім знайти повні лексичні відповідники, які є тотожними за значенням / значеннями і сполучуваністю. Оскільки багато граматичних термінів з'явилися у науковому обігу нещодавно, не завжди можна зіставити їх з нашими науковими реаліями та віднайти абсолютні еквіваленти. Як зазначає Едуард Скороходько, можливою є заміна абсолютного еквівалентна відносним, якщо зміст такого поняття частково відображений у тексті, тому під відносним еквівалентом дослідник розуміє термін, що позначає родові поняття щодо вихідного терміна (Скороходько 2002).

У проаналізованому фактичному матеріалі зафіксовані три способи перекладу:

1. Транскодування – передавання засобами абетки мови перекладу всієї або більшої частини форми слова оригіналу, тобто правопису або звучання слова (або поєднання правопису та звучання слова). В'ячеслав Карабан виділяє чотири підтипи транскодування (Карабан 2004: 305–309; пор. також Білозерська та ін.

2010: 44): транскрибування (літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови), транслітерування (слова мови оригіналу передаються за літерами); змішане транскодування – транскрибування з елементами транслітерування; адаптивне транскодування – форма слова у вихідній мові пристосовується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу.

З-поміж наведених підтипів для багатокomпонентних термінів конструкційної граматики реалізовано адаптивне транскодування, наприклад, англ. *ditransitive construction* (укр. *дітранзитивна конструкція*), англ. *collostructional analysis* (укр. *колострукційний аналіз*) тощо.

2. Калькування (або дослівний переклад) – це переклад лексичної одиниці шляхом точного відтворення її засобами цільової мови. За нашими спостереженнями, цей спосіб найчастіше використовувався для перекладу багатокomпонентних термінів конструкційної граматики. Наприклад: *valence description of a word* (укр. *валентний опис слова*), *internal syntax of a construction* (укр. *внутрішній синтаксис конструкції*), *information structure of the construction* (укр. *інформаційна структура конструкції*). Зазначимо, що в цих і подібних прикладах калькування поєднується з адаптуванням прикметника до граматичної системи української мови.

3. Описовий переклад – такий спосіб перекладу неологізмів вихідної мови, «коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміна)» (Карабан 2004: 297). Наприклад: англ. *coercion* (укр. *вимушений зсув значення*), англ. *coercion effect* (укр. *ефект зсуву значення*), англ. *principle of coercion* (укр. *принцип зсуву значення*).

У випадках, коли словники (очевидно, поки що) не дають точного еквівалента для терміна або коли відповідники в мові відсутні, перекладач застосовує різні міжмовні трансформації. У зібраному фактичному матеріалі виділяємо такі типи лексичних і граматичних трансформацій.

1. Вилучення слова. Така лексична трансформація вмотивована лише у випадку наявності компонентів, що «певним чином дублюються в оригіналі за нормами мови оригіналу або передача яких мовою перекладу може порушити норми останньої» (Карабан 2004: 311). Такі випадки є поодинокими, наприклад, англ. *construction-like objects* (укр. *конструкційні об'єкти*).

2. Додавання слова. Ця трансформація полягає в додаванні лексичних одиниць, які відсутні в оригіналі, з метою адекватного відтворення змісту терміна. Ми використали таку трансформацію для перекладу префіксальних термінів. Як відомо, правильність перекладу префіксальних термінів залежить від коректного визначення значення префікса та узагальненого знання значення термінів. У нашому словнику наявні випадки термінів із префіксом *co-*, який має значення: 1) спільності, об'єднаності; 2) подібності. Для перекладу англійських термінів з *co-* ми ввели до їх складу прикметник *спільна / спільних*: англ. *co-predication* (укр. *спільна предикація*), англ. *co-instantiation* (*спільна реалізація*), англ. *frequencies of co-occurrence* (укр. *частоти спільних подій*).

3. Перестановка слів (або інверсія, пермутація) як перекладацька трансформація «полягає в тому, що при перекладі лексичні елементи міняються місцями (тобто змінюють позицію на протилежну)» (Карабан 2004: 314). Наприклад, англ. *instance link* (укр. зв'язок екземплярів), англ. *The Semantic Coherence Principle* (укр. принцип семантичної когерентності).

4. Досить продуктивною виявилась граматична трансформація, яка передбачає введення прийменника для поєднання слів у мові перекладу (Коваленко 2004: 264): англ. *usage-based approach* (укр. підхід на основі використання), англ. *association-based model* (укр. модель на основі асоціацій).

Окрім цього, у процесі перекладу фіксуємо одночасне використання декількох прийомів перекладу, наприклад, калькування та інверсії: англ. *English Determination construction* (укр. англійська конструкція визначення); інверсії та транскодування: англ. *token frequency* (укр. частота токена).

Складність досягнення адекватного перекладу багатокомпонентних термінів зумовлена низкою причин. По-перше, значної уваги перекладача потребують випадки багатозначності або омонімії термінів. Наприклад, англійське слово *node* (укр. вузол) у біології має значення «місце, де стебло і листок з'єднуються на рослині», у математиці – «місце, де з'єднуються лінії», у лінгвістиці – «елемент семантичного або концептуального графа, семантичної мережі, дерева без посередніх складників, дерева залежностей, фрейму, який є мисленнєвим аналогом певного параметра або складника ситуації ... або структури знань» (Селіванова 2006: 73).

По-друге, вузькоспеціалізовані терміни досить часто зрозумілі лише фахівцям у конкретній галузі знань. Наприклад, англійський термін *constructicon* (укр. *конструктикон*) позначає «набір конструкцій із зазначенням характерних властивостей певних лексичних класів та конкретних шаблонів (або «способів поєднання»), що використовуються для побудови складних виразів» (Voas et al. 2012: 18).

По-третє, часом причиною помилки може бути неякісний буквальный переклад, що виникає внаслідок відсутності лексико-семантичного аналізу терміна та неврахування контексту. Наприклад, терміноодиниця *Causal Relation Hypothesis* має перекладатися не як *причинове відношення гіпотези*, а як *гіпотеза причиново-наслідкового зв'язку*.

Висновки та перспективи дослідження. Переклад термінів є важливою частиною збагачення науково-технічної лексики української мови, тому важливо знати особливості перекладу цього шару лексики для досягнення максимальної еквівалентності. Здійснений аналіз англійських багатокомпонентних термінів конструкційної граматики засвідчив, що для їх відтворення українською мовою використовують адаптивне транскодування, калькування, описовий переклад, інверсію, додавання та вилучення слова, переклад за допомогою введення прийменника. Також у процесі перекладу можуть бути поєднані декілька прийомів (способів перекладу або трансформацій).

У перспективі плануємо розширити реєстр створюваного словника термінів конструкційної граматики за рахунок аналізу нових наукових джерел та з'ясувати особливості відтворення аналізованих термінів іншими мовами.

Література

1. Бабенко, О. В., Кравченко, Д. В. «Особливості перекладу багатокомпонентних термінів» [В:] *Perspektywy rozwoju nauki. Sekcja 22*. 2012: 128–131.
[Babenko, O. V., Kravchenko D. V. «Osoblivostì perekladu bagatokomponentnih terminìv» [V:] *Perspektywy rozwoju nauki. Sekcja 22*. 2012: 128–131.]
2. Балко, М. В. «Словосполучення сучасної української мови на тлі граматики конструкцій» [В:] *Science and Education a New Dimension: Philology I* (3), 13, 2013: 25–29.
[Balko, M. V. «Slovospolučennâ sučasnoï ukraïns'koï movi na tlì gramatiki konstrukcij» [V:] *Science and Education a New Dimension: Philology I* (3), 13, 2013: 25–29.]
3. Білозерська, Л. П. Возненко, Н. В., Радецька, С. В. Термінологія та переклад. Вінниця: Нова Книга, 2010. 232 с.
[Bilozers'ka, L. P. Voznenko, N. V., Radec'ka, S. V. Terminologîâ ta pereklad. Vinnicâ: Nova Kniga, 2010. 232 s.]
4. Жуковська, В. В. Коллострукційний аналіз англійської абсолютної конструкції [В:] *Doctrina multiplex, veritas una. Учень багато, істина одна: збірник праць до ювілею Ізабелли Рафаїлівни Буніатової*. Київ: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2018: 330–343.
[Žukovs'ka, V. V. Kollostrukcijnij analiz anglijs'koï absolûtnoï konstrukcij [В:] *Doctrina multiplex, veritas una. Učen' bagato, istina odna: zbìrnik prac' do ùvileù İzabelli Rafailivni Buniâtovoi*. Kiïv: Kiïvs'kij un-t im. B. Grinčenka, 2018: 330–343.]
5. Жуковська, В. В. «Концептуально-методологічні засади граматики конструкцій» [В:] *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград, 2015: 255–259.
[Žukovs'ka, V. V. «Konceptual'no-metodologični zasadi gramatiki konstrukcij» [V:] *Naukovì zapiski. Serîâ: Filologični nauki (movoznavstvo)*. Kìrovogorad, 2015: 255–259.]
6. Карабан, В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури Частина II: Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця: Нова книга, 2001. 304 с.
[Karaban, V. Î. Pereklad anglijs'koï nauковоï i tehničnoï literaturi Častina ÎÎ: Leksični, terminologični ta žanrovo-stilistični trudnoši. Vinnicâ: Nova kniga, 2001. 304 s.]
7. Карабан, В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с.
[Karaban, V. Î. Pereklad anglijs'koï nauковоï i tehničnoï literaturi. Gramatični trudnoši, leksični, terminologični ta žanrovo-stilistični problemi. Vinnicâ: Nova kniga, 2004. 576 s.]
8. Коваленко, А. Я. Науково-технічний переклад: навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2004. 284 с.
[Kovalenko, A. Â. Naukovo-tehničnij pereklad: navčal'nij posibnik. Ternopil': Vidavnictvo Karp'ûka, 2004. 284 s.]
9. Коптілов, В. В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс, 2003. 185 с.
[Koptilov, V. V. Teoriâ i praktika perekladu. Kiïv: Ûnivers, 2003. 185 s.]
10. Лейчик, В. М. Терминоведение. Предмет, методы, структура. URSS, 2009. 256 с.
[Lejčik, V. M. Terminovedenie. Predmet, metody, struktura. URSS, 2009. 256 s.]
11. Лисенко, О. А., Пивоваров, В. М., Єрахторіна, О. М. Мова української юриспруденції. Харків: Право, 2020. 330 с.
[Lisenko, O. A., Pivovarov, V. M., Êrahtoriâna, O. M. Mova ukraïns'koï ûrisprudenciï. Harkiv: Pravo, 2020. 330 s.]
12. Мисуну, Е. А. Баценко, И. В., Вдовичев, А. В., Игнатова, С. А. Письменный перевод специальных текстов. Москва: ФЛИНТА, 2013. 256 с.
[Misuno, E. A. Bacenko, I. V., Vdovičev, A. V., Ignatova, S. A. Pis'mennyj perevod special'nyh tekstov. Moskva: FLINTA, 2013. 256 s.]
13. Пронина, Р.Ф. Перевод английской научно-технической литературы: Учеб. пособие для вузов. Москва: Высшая школа, 1986. 175 с.
[Pronina, R. F. Perevod anglijskoj naučno-tehničeskoj literatury: Učeb. posobie dlâ vuzov. Moskva: Vysšaâ škola, 1986. 175 s.]

14. Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Київ, 2006. 716 с.
[Selivanova, O. O. Sučasna lingvistika: terminologična enciklopediâ. Kiïv, 2006. 716 s.]
15. Ситар, Ганна. Синтаксичні фразеологізми в розрізі конструкційної граматики: монографія: наук. і відп. ред. А. П. Загнітко. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 458 с.
[Syta, Hanna. Sintaksični frazeologizmi v rozrizi konstrukciïnoï gramatiki: monografiâ: nauk. i vidp. red. A. P. Zahnitko. Vinnicâ: TOV «Nilan-LTD», 2017. 458 s.]
16. Ситар, Г. В., Адамусік, К. О. Макро- й мікроструктура словника термінів конструкційної граматики [В:] *Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників та здобувачів наукового ступеня за підсумками науково-дослідної роботи за період 2019–2020 рр. (квітень–травень 2021 р.)*. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 130–131.
[Syta, H. V., Adamusik, K. O. Makro- j mikrostruktura slovnika terminiv konstrukciïnoï gramatiki [V:] *Materiali naukoï konferencii profesors'ko-vikladac'kogo skladu, naukovih pracivnikiv ta zdobuvaciv naukovo-doslidnoï roboti za period 2019–2020 rr. (kviten'-traven' 2021 r.)*. Vinnicâ: DonNU imeni Vasila Stusa, 2021. S. 130–131.]
17. Ситар, Г. В., Адамусік, К. О. «Тлумачно-перекладний словник термінів конструкційної граматики: етапи створення». [В:] *Прикладна лінгвістика на Півдні України: здобутки і перспективи* / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2021: 98–102.
[Syta, H. V., Adamusik, K. O. «Tumačno-perekladnij slovník terminiv konstrukciïnoï gramatiki: etapi stvorennâ». [V:] *Prikladna lingvistika na Pivdni Ukraïni: zdobutki i perspektivi* / Odes'kij nacional'nij universitet imeni Ĭ. Ĭ. Mečnikova. Odesa, 2021: 98–102.]
18. Скороходько, Е. Ф. Сучасна англійська термінологія. Київ: Український інститут лінгвістики і менеджменту, 2002. 76 с.
[Skorohod'ko, E. F. Sučasna anglijs'ka terminologičâ. Kiïv: Ukraïns'kij institut lingvistiki i menedžmentu, 2002. 76 s.]
19. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін. Київ: Видавництво «Укр. енцикл.» ім. М. П. Баžана, 2004. 824 с.
[Ukraïns'ka mova: Enciklopediâ / Redkol.: Rusanivs'kij V. M. (spivgolova), Taranenko O. O. (spivgolova), Zâblúk M. P. ta in. Kiïv: Vidavnictvo «Ukr. encikl.» im. M. P. Bažana, 2004. 824 s.]
20. Boas Hans, Sag Ivan, Kay Paul. Introducing Sign-Based Construction Grammar [In:] *Sign-Based Construction Grammar. Center for the study of language and information*, 2012: 1–30.
21. Croft, William. Radical Construction Grammar: Syntactic Theory in Typological Perspective. Oxford University Press, 2001. 416 p.
22. Fillmore, J. Charles. “The Mechanisms of «Construction Grammar»” [In:] *Proceedings of the Fourteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 1988: 35–55.
23. Fried, Mirjam. “Construction Grammar”. [In:] A. Alexiadou & T. Kiss (eds.) [In[^]] *Syntax – Theory and Analysis. An International Handbook. Handbooks of Linguistics and Communication Science*, Berlin: Mouton de Gruyter, 2015: 974–1003.
24. Goldberg, Adele. Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure. 1 edition. University Of Chicago Press, March 15, 1995. 271 p.
25. Hoffmann, Thomas. “The Renaissance of constructions: From constructions to Construction Grammars” [In:] *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. 284–309.
26. The Oxford Handbook of Construction Grammar. Edited by Thomas Hoffmann and Graeme Trousdale. New York : Oxford University Press, 2013. 586 p.

METHODS OF TRANSLATING ENGLISH CONSTRUCTION GRAMMAR MULTI-COMPONENT TERMS INTO UKRAINIAN

Hanna Sytar, Karina Adamusik

Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine.

Abstract

Background: This article is devoted to the problem of translation of multi-component terms in construction grammar (CG). Considering the rapid spread of the construction grammar in the world and the insufficient development of the terminology of this science in the Ukrainian language, the issue of terminological planning and translation of foreign terms requires special attention from linguists and translators.

Purpose: The purpose of the article is to identify ways to translate multicomponent terms of construction grammar.

Results: The translation of terms is an important part of the enrichment of scientific and technical vocabulary of the Ukrainian language, so it is important to know the features of the translation of this part of vocabulary to achieve maximum equivalence. The most frequent methods of translation in the analyzed material are adaptive transcoding, calque, descriptive translation, inversion, addition, and removal of words, translating with prepositions, and a combination of different transformations.

Discussion: In the future, we plan to expand the register of the created dictionary of terms of construction grammar by analyzing new scientific sources and to find out the peculiarities of reproduction of the analyzed terms in other languages.

Keywords: English language, multicomponent term, construction grammar, construction, translation method, dictionary, term, Ukrainian language.

Vitae

Hanna Sytar is a Doctor of Philology, Associate Professor, Head of Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology at Vasyl' Stus Donetsk National University. Her areas of research interests include syntax, semantics, pragmatics, construction grammar, applied linguistics.

Correspondence: h.v.sytar@donnu.edu.ua

Karina Adamusik is a Master's student of Applied linguistics at Vasyl' Stus Donetsk National University. Her areas of research interests include lexicography, applied linguistics.

Correspondence: adamusik.k@donnu.edu.ua

Надійшла до редакції 06 вересня 2021 року
Рекомендована до друку 18 жовтня 2021 року